

És que, d'altra banda, no s'acaben aquí aquestes irregularitats consonàntiques, car també tenim *fromba* i *frómbola* com a noms de la fona en alguns clàssics italians (*fromba*, p. ex., ja en el *Morgante*) i en diversos dialectes d'Itàlia, i a Còrsega *sfrombula* (comentat per Giese, *W. u. S.* xiv, 128, i cf. *REW*, 3577), per als quals és ben artificiosos de pensar en un encreuament amb el greco-llatí *rhombus* 'fus', 'rèmol', 'baldufa'. La única explicació que pot abraçar tot aquest complex conjunt és la d'un mot pre-romà hispànic propagat al llatí, en diverses variants, i en relació amb les formes *bronda/brondo/bronzò* que he assenyalat en la citada nota de l'article *BASSETJA*.

Del ll. *funda* en el sentit que prengué tardanament de 'bossa' (per a una explicació semàntica del qual veg. *DCEC/DECH FUNDA*) prové per via sàvia *funda* 'coberta llevadissa que protegeix un moble, eina, etc.' [1517, *DAG.*, 1626, *AlcM*; no encara en *Lab.*, 1888].

DERIV.: *Enfundar* [*Lab.*, 1839; *DAG.*], i figuradament en llenguatge familiar i irònic *enfundar-se en un pensament, preocupació*, etc.: «—¿No en conixeríeu alguna, bon home, de les que us tiraven impropèris? —No eren impropèris, Senyora, eren figures —puntualitzà --- Les nenes se'l miraven amb cara de dos intents --- l'amo, que també era pare de família, ja es penedia d'haver pujat. —Endemés, senyora, no s'hi *enfundi*; ¿com vol que les conegui si ---», *Coromines (Les Llàgrimes de St. Llorenç, O. C., 327b2f.)*.⁴ *Desenfundar*.

De *fona*. *Fonada* 'cop de fona'. *Fonejar* 'tirar amb fona' (Jaume I). *Foner* [1481, *Fenollet, Alex. per Q. Cúrcio, DAG.*; manca encara *Lab.*, 1888 i *DAMen.*], «atret pel cant melòdic, Baleu, de vora'l Túria, / pren vela vers Mallorca, la terra dels *foners*; / si 'n ve una pedregada darrera la cantúria, / d'un altre fill Alcides que plora 'l fat advers», *Atl.* x, 47b.

Fonèvol [1259] del ll. *FUNDIBŪLUM* 'mena de gran fona', que més que un derivat veritable de *FUNDA* sembla haver-ho estat de *FUNDERE* 'escampar', 'abocar, vessar' (herència indoeuropea), que també s'usà en certs tons de llenguatge amb el sentit de 'llançar, disparar, gitar', si bé fou atret a l'esfera semàntica de *FUNDA*;⁵ l'evolució normal catalana fou *fonèvol*, i amb aquesta forma el trobem des de mj. S. XIII: «que-m contenets que yo no port *fonèvol*, ne-n traga», a. 1259 (*CaCandi, Misc. Hist. Cat.* II, 494); d'ací amb una evolució fonètica *-vol* > *-dvol* tal com la que hem comentat en *BERTROL*,⁶ es passà a **fondvol* dissimilat en *fenòvol*, la forma que trobem en els *Usatges*: «combatre ab gin ni *fenòvol*, gossa ni gata» (*NCL.*, 104); per compromís entre aquest i el més normal *fonèvol* (usat també per Lluïl) nasqué la forma *fenèvol* que trobem repetidament en la *Cròn.* de Jaume I («anam sobre Alvero ab un *fenèvol*, lo qual faem fer en *Oscha*», *Ag.*, 23, i veg. la cita supra, a prop. de *fona*), forma alhora afavorida per una etimologia popular que relacionaria el mot amb el verb *fenetre* 'migpartir, badar'.⁷ Derivats savis de *fundibulum*: *fundibulari*; *fundabulari*. D'*infundibulum* 'embut' (veg. la nota 5) es prengué el cultisme *infundibul* i el compost *infundibuliforme*.

¹ «Baleu --- / pren vela vers Mallorca, la terra dels foners / --- / mes polsa, dins la barca, les cordes d'una lira, / y los mandrons y fones s'esmunyen de llurs mans», *Atl.* x, 48b. —² En l'article dedicat a *fona*, no se sap per què, *AlcM* ha volgut embotir dos mots balears de significat molt diferent: 'espècie d'alfàbia' eiv. i 'ampлада baldera d'una peça de vestir' mall. i men., a base de connexions semàntiques vagues i forçades (atribuint-los artificiosament la qualificació d'accs. § 2 i § 3); esforç que ha conduit a donar una definició il·lògica i bastant obscura dels objectes; una cita que pot ajudar a aclarir-ho: «quina robeta tan fina --- lo lleugera que és --- en els meus temps ses enagos tenien 25 palms de *fona*; i ara, ben justet i esquefit», *GCortès (IdOr VIII, 22)*. L'aparença és que es tracta de mots de la família de *FUNDUS* 'fons o part inferior d'un objecte', cf. *fonada* 'part fonda d'una terra'; de la definició que *AlcM* dona del mot *esplantofar* sembla resultar que la segona és també eivissena i que es refereix a la idea d'estendre tota cosa, ço que acaba d'apartarnos de la idea d'una *fona* 'bassetja'. —³ És versemblant que, amb aquest valor semàntic, el mot sigui adaptació catalanesca del mossàrab *fonda*; car és precisament amb aquesta fonètica mossàrab, i amb aquest significat especial, que Jaume I usa el mot quan parla dels moros mallorquins: «aduxeren la testa d'Ifantilla a Nós a la ost e faem-la metre en la *fonda* del almajanc, e faem-la gitar dins en la vila» (*Ag.*, 70). És sabut que *alma(n)janec* resulta també de l'evolució fonètica aràbitzant del mot ll. *MANGANELLUM* (*DCEC III*, 229a10-11). —⁴ Ja deu ser el mateix mot en *Genís* i *Aguilar*: «nosaltres --- no 'ns *enfondem* en los detalls: nos fan gràcia 'ls quatre tocs en general --- y no volem saber de quina pessa fou tallat» (*Julita*, p. 97). El mot és ben viu, i sempre l'he sentit amb *ú* en les quatre formes rizotòniques dels presents, que són de bon tros les formes més usades «no t'hi *enfundis*, creu-me», «val més que no s'hi *enfundin* massa», i ja *DAG.* «no t'hi *enfundis*»; a desgrat de la grafia adoptada en *Genís* i *Aguilar* i *AlcM*, i de l'oposició d'aquest, aquesta *u* i el to estilètic, força irònic i afectiu, em semblen indicar que és derivat de *funda* i no pas de *fondo*. —⁵ Primitivament degué ser, doncs, tot u amb *fundibulum* i *infundibulum* 'embut'. Però posteriorment es convertí en *fundibulum*, per influència dels compostos grecs amb βάλω 'jo llanço', en particular *fustibalus*, Thielmann, *ALLG III*, 540-1; *fundibulum* i *fundibulum* es troben, un i altre, en gloses antigues, i St. Isidor (*Etym.* xviii, x, 2) sembla preferir el segon; veg. *CGL* (vi, 476), s. v. *funda*, *fundibulus* i *fundibulum*. —⁶ Veg. encara *Manol* < *Manòvol* < *MALEVŪLUS*, *poisèvol* > *puixòvol*, *floran-kè* < *floranco*, i cf. *VidesR I*, p. 5 i *DECH (MON-SERGA)*. —⁷ *Ahudin* al fragor de l'atac amb grans pedres a una muralla, potser ve de *fonè(v)ol* > **fonèo* el mot *fonedo* (amb *-d-* ultracorrecta) «algarabía, bullanga» (*s'ba mogut un fonedo!*), que el *DAG.* recull al Cp. de Tarr., i *AlcM* en el Priorat.